

INTERVIEW DIRK SCHINDLER

Fifty shades of belastingontwijking

Belastingontwijking is er overal in alle soorten en maten, van soms

goed verdedigbaar tot extreem schadelijk.

Dat stelt Dirk Schindler, hoogleraar Internationale Belastingheffing aan de Erasmus Universiteit in zijn inaugurale rede.

Irene van den Berg

Rotterdam

Multinationals gebruiken allerlei trucs om te voorkomen dat ze belasting betalen op de plek waar ze hun inkomsten genereren. Veel liever doen ze dat in belastingparadijzen als de Kaaimaneilanden, Bermuda en ook Nederland.

Overheden lopen hierdoor miljarden aan belastinginkomsten mis. Dirk Schindler onderzocht welke methodes multinationals inzetten en hoe overheden daartegen kunnen optreden.

Hoe ontwijken multinationals belasting?

„Er zijn twee strategieën die multinationals vaak inzetten: ze maken misbruik van interne verrekenprijzen (*transfer pricing*) of ze doen aan schuldverschuiving (*debt shifting*). Multinationals misbruiken interne verrekenprijzen wanneer ze bij internationale transacties binnen het bedrijf te lage of hoge prijzen rekenen. De winst wordt zo verplaatst naar het land met het laagste belastingtarief. Bij schuldverschuiving leent een vestiging in een land met hoge belasting geld uit aan een vestiging in een land met lage belasting. De rente over deze lening kan weer worden afgetrokken in het land met het hoge belastingtarief.”

Overheden lopen hierdoor veel geld mis. Moeten deze vormen van belastingontwijking niet keihard worden bestreden?

„Toen ik in 2007 begon met mijn onderzoek naar belastingontwijking, was mijn eerste intuïtie dat het verschuiven van winst binnen een internationaal bedrijf schadelijk is en te allen tijde moet worden bestreden. Maar na verloop van tijd leerde ik van mijn collega's en van mijn eigen onderzoek, dat het verhaal genuanceerder ligt. En dat er, als het om belastingontwijking gaat, veel grijs-tinten zijn. Sommige vormen van belastingontwijking zijn uitstekend verdedigbaar, mits ze goed worden uitgevoerd.”

Wanneer is belastingontwijking niet slecht?

„Hoge belastingen kunnen leiden tot minder investeringen. Naarmate een bedrijf mobieler is, is dat risico groter. Philips kan bijvoorbeeld gemakkelijk een kantoor of fabriek verplaatsen als een land een belasting-

Als je geen econoom bent, dan kan ik me voorstellen dat dat oneerlijk klinkt

▲ Dirk Schindler onderzoekt al sinds 2007 belastingontwijking. FOTO ARIE KIEVIT

verhoging invoert. Dat pleit ervoor om multinationals minder belasting te laten betalen dan het mkb. Wetgeving, zowel op nationaal als EU-niveau, verbiedt echter dat onderscheid. Het toestaan van winstverschuiving is een efficiënte manier om multinationals positief te discrimineren.”

Is het niet oneerlijk om kleine bedrijven zwaarder te belasten?

„Als je geen econoom bent, dan kan ik me voorstellen dat dat oneerlijk klinkt. Maar vanuit een overheid is het efficiënt en logisch om bedrijven die mobieler zijn minder te belasten.”

En is het moreel wel verdedigbaar? De gewone burger krijgt het gevoel dat netjes belasting betalen voor sukkel is.

„Ik geloof dat er inderdaad aanwijzingen zijn dat belastingontduiking toeneemt wanneer het als sociaal geaccepteerd wordt beschouwd. Dat gedrag kan extra kosten veroorzaken. Maar zolang belastingmoraal niet het enige doel is, moeten we een afweging maken tussen de voor- en nadelen. Wat me nog meer zorgen baart dan de belastingmoraal, is de opkomst van rechts-populistische partijen, rechts-extremistische regeringen en fascistische partijen zoals Viktor Orbán

en Matteo Salvini in Italië, en ook de Afd in Duitsland. Zij beweren allemaal dat ‘de elites’ en ‘big business’ werknemers exploiteren en dat globalisering slecht is. Zij stellen het probleem veel te simpel voor. Maar als we te laks omgaan met belastingontwijking, dan voeden we rechts-populistische bewegingen waarschijnlijk nog meer.”

Wat moet er dan gebeuren?

„We moeten nog strenger zijn op het verschuiven van winsten. Dat kan op verschillende manieren: de kosten van dergelijke internationale transacties in multinationals verhogen, een limiet stellen aan het bedrag dat verschoven mag worden en een minimum belastingtarief opleggen aan belastingparadijzen. De laatste jaren is er al vooruitgang geboekt: de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) heeft in 2015 een pakket maatregelen genomen om multinationals eerlijker te belasten. Zij zijn sindsdien gedwongen transparanter te zijn over hoeveel er per land wordt verdiend en hoeveel winstbelasting er wordt betaald. De maatregelen gaan niet ver genoeg, dat erken ik meteen. Maar ze bewijzen voor mij wel dat er binnen het systeem voldoende mogelijkheden zijn om multinationals eerlijker te belasten.”

Sommige economen stellen dat we moeten streven naar een internationaal gelijk belastingstelsel. Vindt u dat ook een goed idee?

„Ik ben niet overtuigd van deze risicovolle oplossing. Het harmoniseren van belastingregels neemt de vrijheid van landen weg om te reageren op specifieke economische schokken. Dat hebben we ook gezien bij de invoering van de euro. Mijn onderbuikgevoel zegt me dat harmonisatie van belastingregels vergelijkbare effecten zal hebben. Een land kan dan bijvoorbeeld geen extra investeringsprikkels meer bieden door belastingregels aan te passen. Het is bovendien nog erg onduidelijk wat de afspraken zullen worden. Tot nu toe is het landen nog niet gelukt om hier uit te komen.”

Nederland staat ook bekend als belastingparadijs. Hoe kijkt u daar tegen aan?

„Nederland faciliteert als belastingparadijs het misbruik van interne verrekenprijzen van royalty's, handelsmerken en auteursrechten. Bij deze ‘immateriële activa’ is het heel lastig om internationaal afspraken te maken over wat redelijke verrekenprijzen zijn. Om belastingontwijking te bestrijden, leggen veel landen bedrijven het zogenaamde *arm's length*-principe op. Dit betekent dat prijzen hetzelfde moeten zijn als wanneer twee onafhankelijke bedrijven met elkaar zouden handelen. Dit principe wordt al vaak niet nageleefd als het om goederen gaat. Maar bij royalty's en auteursrechten ligt misbruik nog sterker op de loer, omdat het nog moeilijker is om er een waarde aan toe te kennen. Nederland ondersteunt daarmee de meest schadelijke vorm van belastingontwijking.”

Vanaf 2021 wordt bij ons belasting geheven over de rente- en royaltystromen die via Nederland naar landen gaan die bijna geen belasting heffen. Is dat genoeg?

„Nee, de nieuwe royaltybelastingen zijn een stap in de goede richting, maar gaan niet ver genoeg. Ik vrees dat er meerdere manieren zijn om deze belasting te omzeilen, bijvoorbeeld door ze buiten de EU te parkeren. Er zijn strengere internationale royaltybelastingen nodig. Ik ben er een voorstander van om de aftrekbaarheid van royalty's te beperken tot een bepaald maximum. Ook is het belangrijk dat Nederland meer openheid van bedrijven eist. Mijn indruk is dat de Nederlandse Belastingdienst veel gegevens niet kent en zelfs niet verzamelt. Ze kunnen bijvoorbeeld niet precies achterhalen hoeveel royaltybetalingen worden gedaan door multinationals in Nederland. Dat is heel vreemd en zou moeten worden verbeterd.”

Waarom is het zo moeilijk om belastingontwijking aan te pakken?

„Er zijn heel veel slimme belastingadviseurs en alle belastingwetten zijn kwetsbaar voor interpretatieverschillen en mazen in de wet. Er is een wedloop tussen de consultancybranche en de Belastingdienst ontstaan in het ontdekken van de mazen in de wet en het dichten ervan. Volgens mij is het niet nodig om alle mazen in de wet te sluiten, omdat sommige ervan gunstig kunnen zijn voor het investeringsklimaat in een land. Dat accepteren zie ik als een rationele keuze. Daar hangt wel een prijskaartje aan, maar dat geldt ook voor iedere andere oplossing.”